

Управління культури, туризму і курортів
Хмельницької облдержадміністрації
Хмельницька обласна універсальна наукова
бібліотека ім. М. Островського

Науково-дослідна робота
в бібліотеках Хмельниччини

Вип. 3

Хмельницький

Науково-дослідна робота в бібліотеках Хмельниччини.
Вип. 3. / Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький,
2008. – 18 с.

Видання висвітлює результати науково-дослідної роботи
колективу обласної універсальної наукової бібліотеки ім.
М. Островського протягом 2007 р.

Друкується за рішенням науково-редакційної ради
Хмельницької ОУНБ ім. М. Островського.

Укладач: Маковська В. В.

Науковий редактор: Синиця Н. М.

Наукова робота є одним із основних напрямків діяльності бібліотеки, її об'єм і результати визначаються якісними показниками роботи.

Серед великого тематичного різноманіття бібліотечної науково-дослідної роботи виділяється ряд проблем, які є найбільш актуальними і над якими працюють спеціалісти Бібліотеки на теперішній час.

Бібліотеки області взяли участь у 5 загальнодержавних дослідженнях:

- Сільська бібліотека на мапі України;
- Публічні бібліотеки України в контексті соціокультурного простору регіону;
- Визначення ролі української книги в суспільстві та її впливу на формування національної свідомості;
- Система книгорозповсюдження в регіоні;
- Аналіз галузевого і мовного складу книговидачі та надходжень до фондів бібліотек області;
- В загальнодержавному анкетуванні “Визначення кращих книг, що вийшли друком в Україні 2005–2006 р.” (див. дод. №2)

Працівники бібліотек області подали на **Всеукраїнський конкурс бібліотечних ідей** проекти:

- Професійний «лікбез» для сільського бібліотекаря.
- Організація культурно-дозвільної роботи в ЦБС.

Дві теми досліджувалося під час загальнообласних досліджень:

“Соціокультурна реабілітація людей з особливими потребами”

Мета: виявлення ролі і місця бібліотек у соціокультурній реабілітації людей з особливими потребами.

Завдання дослідження: виявити користувачів з особливими потребами; вивчити думки та пропозиції респондентів щодо обслуговування користувачів цієї категорії в бібліотеках області; виявити мотиви звернення даної категорії користувачів до бібліотеки; вивчити думку користувачів щодо створення у бібліотеках консультаційних пунктів; визначити перспективні напрямки, форми і

методи подальшого удосконалення обслуговування відповідно запитів та інтересів користувачів.

Об'єктом дослідження були користувачі бібліотек області та Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Островського, заклади та установи, які обслуговують дану категорію населення області, бібліотечні працівники, система бібліотечного обслуговування.

Предметом дослідження стали потреби користувачів з обмеженими можливостями та ступінь їх задоволення документально-інформаційними ресурсами фондів Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Островського та бібліотек централізованих бібліотечних систем області; заходами, що проходять у бібліотеці їх думки, оцінки, пропозиції.

За наслідками дослідження підготовлено звіт та рекомендації щодо удосконалення обслуговування користувачів з особливими потребами.

Висновок:

В області створено мережу спеціалізованих закладів для людей з особливими потребами та систему обслуговування цієї категорії на дому. Значна частина таких людей потребує, крім медичної та побутової допомоги, ще і соціальної адаптації як в самих установах, так і потребують інтеграції в суспільство ті, які проживають самотньо.

З аналізу анкет, які заповнювали як користувачі бібліотек, так і жителі населених пунктів, можна зробити такі висновки:

- бібліотека для більшості людей з обмеженими можливостями, на даному етапі, це, насамперед, місце отримання книг та інформаційний центр;

- більшість хоче отримувати в бібліотеці законодавчі матеріали, інформацію про різноманітні центри, що займаються проблемами людей з вадами здоров'я і найменше їх цікавить фактографічна інформація місцевого значення;

- найбільше проанкетованих хоче мати при своїх бібліотеках юридичні консультаційні пункти з чітко визначеним графіком роботи;

- з масових форм роботи переваги віддали "Дням спілкування" і дуже мало зацікавлені інформаційними заходами про людей, які перенесли важкі недуги і продовжують працювати на благо суспільства;

- 64% респондентів не є користувачами бібліотек на момент проведення анкетування;

- у випадку закриття бібліотеки в населеному пункті – 55,4% опитаних готові відстоювати свої права на інформацію, отримуючи її в бібліотеці;

- майже всі учасники анкетування готові взяти участь у роботі бібліотеки не як пасивні відвідувачі, а як активні члени громадських об'єднань при бібліотеці.

Рекомендації:

Пріоритетними напрямками роботи публічних бібліотек з людьми з особливими потребами мають стати:

- інформаційний;
- дозвілєвий;
- соціальний;
- психологічний.

Потрібно створити повну базу даних про людей з вадами здоров'я і обмеженими можливостями, які проживають на території обслуговування бібліотеки та їх потреби.

Для ефективної діяльності за даними напрямками потрібно:

• Координувати свою роботу з органами місцевої влади, державними і громадськими організаціями, юридичними, психологічними та соціальними службами, центрами реабілітації, молодіжними організаціями.

• В куточках регіональної інформації, в обов'язковому порядку, накопичувати інформацію про:

- нові законодавчі акти з питань життєдіяльності людей з особливими потребами;
- соціальні, педагогічні, психологічні центри, які займаються проблемами людей з вадами здоров'я;
- інформацію про працевлаштування, оформлення пенсій і субсидій.

• Вийти з пропозиціями до органів місцевої влади, створити при бібліотеках громадські приймальні, для роботи в яких залучати представників всіх управлінь і відділів держадміністрації.

• Ввести в практику роботи індивідуальне обслуговування даної категорії жителів використовуючи традиційні форми бібліотечної роботи: бесіди, книгоношення, індивідуальне інформування, запрошення для участі у масових заходах та ін.

- Залучати волонтерів (із числа учнівської молоді) для їх обслуговування.
- Для розкриття творчого потенціалу даної категорії населення залучати їх до участі у масових заходах.
- Для професійної реабілітації створити при бібліотеках гуртки традиційних місцевих ремесел.
- Розширити практику виставкової роботи з використанням наступних форм виставок: виставки-персоналії, виставки-роздуми, тематичні виставки, персональні виставки жителів села.

“Краєзнавчі документи в бібліотеках: стан та використання”

Мета дослідження: всебічне і глибоке вивчення кількісного, типологічного, галузевого і мовного складу краєзнавчих фондів ЦБС області та їх використання.

Завдання дослідження: вивчити думки, пропозиції користувачів щодо задоволення їх запитів на краєзнавчу літературу, виявити незадоволені запити користувачів, визначити перспективні напрямки, форми і методи подальшого вдосконалення обслуговування відповідно до запитів та інтересів користувачів.

Об’єкт дослідження: краєзнавчі фонди ЦБС області та Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Островського, користувачі, бібліотечні працівники, система бібліотечного обслуговування.

Предмет дослідження: читацькі запити користувачів та ступінь їх задоволення краєзнавчими документально-інформаційними ресурсами Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Островського та публічних бібліотек області, їх думки, оцінки, пропозиції.

Висновок:

Підводячи підсумки дослідження, слід констатувати, що діяльність бібліотек з питань бібліотечного краєзнавства стоїть поряд із діяльністю музеїв, архівів та подібних до них закладів.

Краєзнавча література і документи мають не тільки освітнє значення, але є важливою частиною культурного і історичного спадку, тому в бібліотеках необхідно акумулювати і зберігати джерела краєзнавчої інформації і активно стимулювати інтерес читачів до них.

Основний контингент користувачів краєзнавчої інформації – учні, студенти та педагоги. Мета використання – навчання і підвищення освітнього рівня та кваліфікації.

Найбільшим попитом користуються нові краєзнавчі видання. Серед окремих видів найбільшим попитом користується учбова та науково-популярна література з історії краю, етнографії, екології.

Художня література краєзнавчої тематики запитується тільки учнями шкіл, які вивчають її в рамках учбової програми.

Дані, отримані від працівників ЦРБ, свідчать про те, що краєзнавчі фонди в деяких районах застарілі, в обмеженій кількості.

Хронологічний склад фонду задовольняє:

- частково – 50% респондентів;
- повністю – 34%;
- не задовільняє – 13,3%;
- не вказали – 2,6%.

Тематичний склад фонду задовольняє:

- частково – 51,4% респондентів;
- повністю – 30,5%;
- не задовільняє – 12,6%;
- не вказали – 5,5%.

Відмовлення респонденти отримували:

- частково – 21,3%;
- не отримували відмовлень – 20,1% респондентів;
- не вказали, чи отримували відмовлення – 25,2 %.

Причини відмов респонденти вказували такі:

- відсутність потрібної літератури у фонді;
- видана читачам;
- застаріла література;
- відсутність нової літератури, періодичних видань;
- мала екземплярність книг.

В той же час можливості комплексного вирішення даного питання суттєво обмежені – в області не налагоджена робота по інформуванню про підготовку та видання краєзнавчої літератури (окрім інформування про періодичні видання), так як відсутня управлінська структура, яка б облікувала літературу, видану на території області.

Підвівши остаточні висновки дослідження видно, що краєзнавчі фонди ЦБС потребують оновлення та систематичного поповнення.

Рекомендації:

Можливим вирішенням проблеми поповнення та оновлення фондів краєзнавчої літератури та документів повинні стати:

- прийняття в усіх районах та містах “Програми Поповнення бібліотечних фондів”;
- налагодження прямих зв’язків із місцевими видавничими організаціями, ЗМІ та приватними особами;
- організація щорічних благодійних акцій “Краєзнавчі видання – бібліотекам”, “Видавець, подаруй бібліотеці книгу” та ін.;
- проведення систематичних рекламних акцій по популяризації наявних фондів краєзнавчих документів та літератури;
- створення електронних тематичних ресурсів про свій регіон.

Чотири теми досліджувалось в рамках діяльності обласної бібліотеки:

Експериментальне дослідження на тему: «Вивчення поведінки читачів під час вибору літератури»

Мета: вивчення дії читачів у певних умовах бібліотечного середовища.

Завдання дослідження: визначити перспективні напрямки, форми і методи подальшого удосконалення обслуговування читачів, відповідно до їх запитів і інтересів.

Об’єкт дослідження: користувачі бібліотеки, бібліотечні працівники, система бібліотечного обслуговування.

Предмет дослідження: читацькі потреби на літературу та ступінь їх задоволення інформаційними ресурсами Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Островського; думки, оцінки, пропозиції користувачів.

Підбиваючи підсумки даного міні-дослідження визначено, що половина респондентів є постійними відвідувачами бібліотеки (вчителі загальноосвітніх шкіл, вчителі музики, спеціалісти, науковці, студенти, краєзнавці, письменники, пенсіонери). Вони відчують себе вільно у бібліотеці, звертаються до бібліотекарів з чітким запитом на потрібну їм книгу.

Інша половина респондентів, які були учасниками дослідження, – це студенти і спеціалісти, які працюють у сферах економіки, політики, юриспруденції і т.д., тобто у галузях потребуючих постійного удосконалення своїх знань. Вони приходять до бібліотеки не так часто (4–5 разів на рік) тоді, коли виникає потреба у підвищенні своїх фахових знань, перед учбовими сесіями і т.д. і потребують постійної допомоги бібліотекарів у пошуках необхідної їм літератури.

У бібліотеці є і такий контингент читачів, які приходять лише для урізноманітнення свого вільного часу (10% від опитаних). Вони безцільно ходять по відділах бібліотеки у пошуках чогось невідомого для них: переглядають книги на полицях, переставляють їх з місця на місце, деякі намагаються допомагати бібліотекарям. Особливо це помітно у відділах, в яких проходять ремонтні роботи. Такі люди є добровільними помічниками – це для них, свого роду, трудотерапія, яка приносить задоволення. Зазвичай це пенсіонери або люди з незначними вадами у розвитку. Вони не завдають шкоди, але у деяких ситуаціях стають дуже нав'язливими. В такі моменти бібліотекарям рекомендовано бути дуже уважними і коректними, аби не образити і не спровокувати до агресії, а допомогти, тому що бібліотека є не лише інформаційним центром, а й реабілітаційним.

Соціологічне дослідження «Наукова бібліотека – очима студента»

Мета дослідження: визначити перспективні напрямки, форми і методи подальшого удосконалення обслуговування відповідно до запитів та інтересів користувачів-студентів.

Завдання дослідження: вивчити думки та пропозиції користувачів-студентів щодо обслуговування в Бібліотеці, оцінити їх вплив на формування іміджу Бібліотеки, виявити мотиви звернення студентів до Бібліотеки і визначити її місце серед інших бібліотечно-інформаційних закладів міста. Вивчити умови задоволення потреб студентів бібліотечними фондами, умовами роботи, формами і методами обслуговування в ХОУНБ та бібліотеках вищих навчальних закладів міста; визначити вищі навчальні заклади м. Хмельницького, студенти яких найчастіше користуються послугами ХОУНБ і чому.

Об'єкт дослідження: студенти вищих навчальних закладів м. Хмельницького, бібліотечні працівники, система бібліотечного обслуговування, фонди бібліотеки.

Предмет дослідження: читацькі потреби студентської молоді та ступінь їх задоволення документально-інформаційними ресурсами ХОУНБ, їх думки, оцінки, пропозиції.

У дослідженні брали участь студенти різних навчальних вузів м. Хмельницького. Це свідчить про те, що бібліотеку ім. М. Островського відвідують користувачі – студенти різних професій та різного віку, а також про те, що бібліотека містить фонд, який задовольняє різноманітні потреби студентів.

Під час дослідження було опитано 103 користувача-студента: 46 юнаків, 54 дівчини.

За оцінкою респондентів, бібліотечні умови є сприятливими для саморозвитку, а саме:

- тиша панує у всіх відділах, що дозволяє зосередитись під час роботи у бібліотеці;
- чистота і порядок завжди вражає;
- дуже затишними і світлими стали відділи технічної літератури та мистецтв, після проведених у них ремонтів.

Дослідження показало, що респонденти-студенти із задоволенням користуються Бібліотекою, їх повністю задовольняє:

- універсальність фонду та його повнота;
- наявність спеціалізованих відділів;
- можливість користуватися ресурсами Internet;
- оперативне обслуговування;
- зручний режим роботи та знаходження неподалік від місця проживання і навчання;
- уважне ставлення до читачів з боку персоналу бібліотеки;
- цікаві масові заходи.

Тобто Бібліотека є важливою складовою в отриманні освіти для студентів вузів. На думку студентів, діяльність Бібліотеки зосереджена на найповнішій реалізації перспективних ідей сучасної освіти та забезпечена хорошою документальною базою для проведення наукових розвідок. В бібліотеці створені відповідні умови для вільного і різностороннього розвитку особистості кожного студента-читача.

Експериментальна розвідка **«Бібліотечний масовий захід очима читача»**

Комп'ютерні технології, які все більше входять в наше життя, безперечно, розширюють можливості пізнання, збільшують доступ до

інформації. Тому і виходить так, що чим більше в нашому житті нових інформаційних і комунікаційних технологій, тим менше люди звертаються до читання.

Для того, щоб привернути увагу читачів до найбільш цінної і потрібної для них справи – читання, масова робота є одним із ефективним засобом. В цих цілях бібліотека ім. М. Островського широко використовує різні форми масової роботи – літературні вечори, круглі столи, наукові академії, виставки книг, огляди літератури, клуби за інтересами і т. і. На протязі двох місяців у бібліотеці було проведено ряд масових заходів, під час яких проводилася робота по організації і проведенні експериментальної розвідки на тему “Бібліотечний масовий захід очима читача”.

Під час розвідки виявлено декілька проблем в середовищі читання відвідувачів масових заходів, а саме:

- 33 % опитаних не люблять читати;
- 53 % приходять в бібліотеку, щоб підготуватися до виступу, екзамену і таке інше;
- 6 % приходять, щоб знайти літературу для задоволення душі;
- 8 % для перегляду новинок періодики.

Під час проведення масових заходів було проведено експрес-опитування користувачів на тему “Бібліотечний масовий захід очима користувача”. Відвідувачам заходів задавали всього одне запитання: “Як Ви ставитесь до заходів, які проводяться у нашій бібліотеці?”.

На дане запитання користувачі відповідали різноманітно. Серед тих, хто відвідав масовий захід майже усі залишилися задоволенні. Лише дехто бажав внести зміни до їх проведення. Негативно ставляться до заходів читачі, які приходять працювати з документальними ресурсами. Інші ж, навпаки, відзначили, що вони почали частіше відвідувати бібліотеку після відвідування масового заходу.

Моніторинги:

- **Бібліотекар ОУНБ, як читач;**
- **Потреби і задоволені запити користувачів на літературу з мистецтва, економіки, іноземними мовами.**

Протягом року відділами Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Островського проводився цикл вивчень розділів документальних фондів, а саме:

- інтенсивність використання журналів з питань права (сектор періодичних видань);
- використання юридичної літератури підсобного фонду (читальний зал гуманітарного профілю);
- інтенсивність використання технічної літератури (33-36) (абонемент);
- стан формування та використання розділу економічної літератури (65) (відділ виробничої літератури).

Проведено узагальнення річних звітів районних та міських ЦБС, за результатами яких підготовлено і видано аналітико-статистичний огляд “Аналіз діяльності бібліотек області у 2006 році”.

Провідні спеціалісти бібліотеки взяли участь у:

- Міжнародній науковій конференції “Роль електронної інформації та електронних бібліотек у побудові суспільства” (червень, Судак);
  - Всеукраїнському фестивалі української книги та читання;
  - Всеукраїнських науково-практичних конференціях:
    - **“Бібліотека в контексті світової культури, науки, інформації”**;
    - **“Видатні постаті м. Хмельницького”**;
    - **“Бібліотеки для юнацтва в демократичному суспільстві”**;
    - директорів державних і обласних універсальних наукових бібліотек **“Проблеми формування і використання бібліотечних фондів публічних бібліотек України”** (вересень, м. Севастополь);
    - освітян-екологів **“Екологічна освіта та виховання в контексті збалансованого розвитку”** (Київ);
    - “Бібліотека вищого навчального закладу – центр наукового-інформаційного забезпечення підготовки кадрів (вересень; м. Кам’янець-Подільський);
  - всеукраїнському круглому столі “Інформаційно-освітні аспекти співробітництва України з НАТО” (червень; м. Київ) в рамках інформаційної підтримки функціонування інформаційних стендів НАТО “Створення доступу до інформації з питань міжнародної безпеки в Україні” (м. Київ);

- регіональній науково-практичній конференції “Інноваційна місія дитячих бібліотек у формуванні духовного потенціалу нації”;
- зональному тренінг-семінарі “Сучасні інформаційні технології в публічних бібліотеках: надання послуг групам користувачів з особливими потребами” (м. Рівне);
на яких виступили з доповідями та повідомленнями.

Видавнича діяльність бібліотеки

Щорічно спеціалісти бібліотеки *розробляють та видають близько 20* аналітичних, методичних, практичних та інформаційних посібників, які орієнтовані на підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

Бібліографічні покажчики

1. **Художники Хмельниччини – члени Національної Спілки художників України:** Біобібліогр. покажч. / Уклад.: Л. В. Шестакова. – Хмельницький, 2007. – 72 с.

2. **Національні меншини Хмельниччини:** Довід.-інформ. вид. / Уклад.: В.О. Мельник, Н.В. Лопатовська, Т.Г. Беззушко, О.Д. Яворська. – Хмельницький, 2007. – 40 с.

3. **Бібліотеки Хмельниччини на сторінках преси у 2006 році:** Бібліогр. покажч. / Уклад. О. О. Баваровська. – Хмельницький, 2007. – 56 с.

4. **Літературна Хмельниччина – 2005:** Бібліогр. покажч. / Уклад. В. Борейко. – Хмельницький, 2007. – 36 с.

5. **Євросоюз та європейські горизонти України:** Реком. бібліогр. покажч. – Вид. 2-е, перероб., допов. / Уклад.: Т. Г. Беззушко. – Хмельницький, 2007. – 44 с.

6. **Аспекти соціальної роботи: Вип. 2. Дитяча безпритульність і сирітство:** Бібліогр. покажч. / Уклад.: Л. Марцонь. – Хмельницький, 2007. – 28 с.

7. **Книга Хмельниччини – 2006:** Анот. каталог видань / Уклад.: В. Борейко, В. Дорош. – Хмельницький, 2007. – 32 с.

8. **Офіційні неопубліковані документи обласної ради та обласної державної адміністрації за 2006 рік:** Бібліогр. покажч. / Уклад. В.С. Дошук. – Хмельницький, 2007. – 24 с.

Аналітичні, інформаційні та методичні матеріали

1. **Аналіз діяльності бібліотек Хмельницької області за 2006 рік** / Уклад.: В.В. Маковська, Ю.М. Гой, Н.П. Онищук. – Хмельницький, 2007. – 30 с.

2. **Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2008 рік** / Уклад.: В.О. Мельник, О.Д. Яворська. – Хмельницький, 2007. – 104 с.

3. **Через терни Гетсиманського саду:** Інформ. метод. видання [про Івана Багряного] / Уклад.: В. Бойцова, О. Яворська, Н. Кондратюк, Ю. Гой. – Хмельницький, 2007. – 36 с.

4. **Вітрами й сонцем Бог мій шлях намітив:** Інформ. метод. видання: [Про О. Телігу, Р. Шухевича, О. Ольжича] / Уклад.: О. Яворська, Ю. Гой. – Хмельницький, 2007. – 44 с.

5. **Забезпечення доступу до інформації як соціальна функція бібліотеки:** Реком. до впровадження / Уклад.: Н. Паславська, Л. Марцонь. – Хмельницький, 2007. – 16 с.

6. ***Хмельниччина в літописі незалежної України: Довід.-інформ. вид. / Уклад.: В.О. Мельник, О.Д. Яворська, В.М. Миколайчук, В.М. Борейко. – Хмельницький, 2007. – 52 с. – (До 70-річчя утворення області).***

7. **Планування – 2008:** Метод. матеріали. Вип.4 / Уклад.: Ю.М. Гой, В.В. Маковська, Н.П. Кондратюк, В.М. Зваричук. – Хмельницький, 2007. – 40 с. – (Сер. “Бібл. фахівцю”).

8. **“Бо ти на Землі – людина...”:** Зб. сценаріїв / Уклад.: Ю. Гой. – Хмельницький, 2007. – 58 с.

9. **Особливості списання документів, з фондів бібліотек:** Метод. рек. / Уклад. В. Маковська. – Хмельницький, 2007. – 4 с. – (Сер. “Обл. б-ка – б-кам села”).

10. **Переоблік (перевірка, інвентаризація) бібліотечного фонду:** Метод. рек. / Уклад. В. Маковська. – Хмельницький, 2007. – 4 с.– (Сер. “Обл. б-ка – б-кам села”).

11. **Нормативні документи в управлінні публічною бібліотекою:** Практ. поради /Уклад. В.Маковська. – Хмельницький, 2007. – 14 с. – (Сер. “Бібл. фахівцю”).

У підготовці і виданні посібників беруть участь усі відділи бібліотеки. Видані бібліотекою матеріали допомагають працівникам при аналізуванні і плануванні роботи, а також використовуються для поширення і освоєння нових форм роботи.

Зміст

<i>Загальнообласне дослідження</i> “Соціокультурна реабілітація людей з особливими потребами”	3
<i>Загальнообласне дослідження</i> “Красьнавчі документи в бібліотеках: стан та використання”	6
<i>Експериментальне дослідження на тему:</i> “Вивчення поведінки читачів під час вибору літератури”	8
<i>Соціологічне дослідження</i> «Наукова бібліотека – очима студента»	9
Експериментальна розвідка “Бібліотечний масовий захід очима читача”	10
Моніторинги	11
Видавнича діяльність бібліотеки	13

Науково-аналітичне видання

**Науково-дослідна робота в бібліотеках
Хмельниччини**

Відповідальна за випуск:

Н. М. Синиця

Укладач:

В. В. Маковська

Комп'ютерна верстка, макетування:

Ю. М. Підгайна

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі
Хмельницької ОУНБ ім. М. Островського

